

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 40

Haziran 2017

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Pınar Yavuz.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Ses Teknik Destek: Engin Albayrak.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İçindekiler

İçindekiler	2
Editörden	3
Seninki Kaçınıcı Aşama	4
Bir Uygulamayla Başlar Her Şey.....	9
Yağmuru Durduran Otobüs	12
Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Bir Hayata Yolculuk.....	17
Touch Mapper: Dokunsal Haritalama Uygulaması	23
Paylaştıkça Artan Tek Şey: Mutluluk	25
Tadımız Hiç Kaçmasın.....	28
Drop Dead Diva!	33
Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Neler Getirecek Neler Götürecek.....	35
Engelsiz Sanat.....	39

Editörden

Merhaba sevgili okurlar,

Haziran ayı bize çok bereketli geldi. Bu ay tam on güzel yazıyla karşınızdayız. İlk yazımız Elif Emir Öksüz'den. Elif bu ay bir kimlik olarak engelliliğin oluşumunu anlatıyor. Bu yazı hem kendinizi hem diğer engellileri başka bir gözle görmenize yardımcı olabilir. Bahar Yavuz, kadınlara pembe vagon uygulaması temelinde engelliliği hedef alan ayrıştırıcı düzenlemeleri irdelediği yazısıyla bizlerle. Pembe vagondan otobüse geçelim. Otobüsler engelliler için mi sağlamlar için mi? Her ikisi için de olabilir mi? Sesli anons sisteminin sesi kesilebilir mi? Tüm bunların cevabı Meral Sözen'in yazısında. Konuk yazarımız Rıdvan Çırpan son derece içten bir kişisel yolculuk yazısıyla bizlerle. EEEH derginin de bu yolculukta bir yerinin olması bizim en büyük ödülümüz. Biraz teknoloji dünyasına göz atalım ne dersiniz? Deniz Aydemir Döke kabartma harita oluşturup üç boyutlu veya kabartma yazıcıdan basmanın yolunu bizlerle paylaşıyor. Başka bir konuk yazarımız Emrah Gür de Orcam hakkındaki görüşlerini ve gelişmeleri bizlere aktarıyor. Bayram yaklaşırken Gülcan Altun'dan bayramda yapılamayacağı aşikâr, malzeme listesiyle ocaklara incir ağacı dikebilecek bir tatlı tarifi dinliyoruz. Bu tatlı olmasa da Gülcan'ın bahsettiği erişilebilir tarif siteleri bayramı kurtarmanıza yarayabilir. Gelelim sanat köşemize. Eylem Yurtsever hastası olduğu yeni bir diziden bahsediyor. Farklılıkları anlayıp onlarla yaşamaya odaklı bir süper kahraman dizi olsa nasıl olurdu diye merak ediyorsanız mutlaka okuyun. Sevgi Mart gündemdeki fikir ve sanat eserleri kanunuyla ilgili bilgiler paylaşıyor, olası sonuçları hakkında yorumlar yapıyor. Aman ha kaçırmayın. Kapanışımızı başka bir konuk yazarımız Elifnur Ay'ın engellilerin sanata erişimi hakkındaki yazısıyla yapıyoruz. Ne güzel şey şu sesli betimleme, ne güzel şey sanata dokunmak. Sanatsız kalan bir ulusun hayat damarlarından biri kopmuş demektir, peki ya sanatsız kalan bir insanın?

Hepinize iyi okumalar. Temmuz sıcaklarında görüşmek üzere.

Seninki Kaçınıcı Aşama

Elif Emir Öksüz

elifemiroksuz@gmail.com

Sayı 40, Haziran 2017

Merhaba değerli okurlar,

Bu ayki yazımda engelli olmak ve kendini engelli olarak tanımlamak kavramlarını, bu iki kavram arasındaki farklılığı ve engelli kimlik gelişimini irdelleyeceğim. Dün derste kültürel kimlik gelişim modellerini anlatıyordum. Bu modeller temelde farklı ırk ve etnik kökenden olan bireylerin kimlik gelişimini anlamak için ortaya konmuş. Fakat ırk ve etnik köken dışındaki azınlık gruplarına da uyarlanabileceği de not edilmiş. Böyle olunca ben de hemen engellilik açısından olaya yaklaşayım dedim.

Bu modellerin temel önermesi, bir gruba ait olarak tanımlanmanın sizi gerçekten o gruba ait yapmadığı şeklinde. Yani biraz daha somut anlatacak olursam; görmemek tıbbi bir durum. Doktorlar ve resmi kurumlar, belli oranda görme kaybı olan kişileri “görme engelli” olarak niteler. Fakat görme kaybı olan bir kişi bazen engelli kontenjanından işe girmiş dahi olsa, kendini bir engelliden çok sağlam olarak tanımlar ve hayatını ona göre şekillendirir. Benim durumum da ilk başlarda bundan çok da farklı değildi. Ailem hep “bizim kızın biraz görme problemi var” diye olayı kendilerine ve etrafa açıklıyordu. Benim tanıdığım körler engellilik haftasında okulumuza gelip berbat sesleriyle şarkı söyleyip bağış isteyen insanlardan ibaretti. Bu şartlar altında, yaklaşık üniversitenin ikinci yılına kadar ben asla kendimi bir engelli, bir görme engelli, bir kör olarak tanımlamadım. Yani tıbben bir engelim vardı fakat ben kendimi engelli olarak görmüyordum. Baştaki kavramlara dönecek olursak, bir engelim vardı ama ben bir engelli değildim. Engellilik benim kimliğimin bir parçası değildi. Ben ailenin ikinci çocuğu, tek kızıydım, Bursalıydım, öğrenciydim, okulda temizlik kolundaydım, Galatasaraylıydım ama engelli değildim. Sadece tüm bunlardan ayrı olarak görme problemim vardı. Sonra

zamanla bu değişti ve engellilik benim kendimi tanımlayışımın önemli bir parçası haline geldi.

Buna benzer bir süreci çevremde pek çok insanda gözlemledim. Buna ek olarak yeri geldi bir engellinin bir diğeri için reddettiğine, engelliler için yapılan “özel” düzenlemelerin ayrıştırıcı olmalarına rağmen yine engelliler tarafından savunulduğuna, kendisi de engelli olan birinin çocuğuna “sağlam” bir öğretmen istemesine, görmemesine karşın baston kullanmayı reddetmesine, engelliler arasında süregiden “engelliler her mesleğı yapamaz” tartışmalarına şahit oldum. Sevgili Engin Yılmaz’ın Sağlamcılık ve Kör Gibi Olmanın Dayanılmaz Hafifliğı yazılarında dile getirdiklerini düşündüm, sonra bir de engellilerin engelliliğe neden aynı yerden bakmadığını. İşte bunları ara ara düşünürken, bu kimlik gelişimi modelleri çıktı karşıma. Bu durum sadece engellilere özgü değildi. X de siyahtı Y de. X beyazlarla takılıyor hiçbir ayrımcılığa aldırımıyordu, ama Y siyahların yaşadıklarına sessiz kalamıyordu. A da kadındı B de. A pembe vagon uygulamasını destekliyor, B ise olanca gücüyle karşı çıkıyordu. Peki nereden geliyordu bu farklılığın sebebi?

Beş aşamalı kültürel kimlik gelişim modelini hem özetleyip hem de engelliliğe uyarlamaya çalışacağım şimdi. Bu model, var olan diğeri ırk ve etnik köken modelleri temel alınarak Sue ve Sue tarafından ortaya konmuş. Son hali 2016 yılında “Kültürel Açından Farklı Olanlarla Danışma” adlı kitapta yayımlandı. Modele geçmeden önce bir iki kelam daha edeyim. Bireylerin birinci aşamadan başlayıp sırayla her aşamayı takip etmesi gerekmiyor. Herkes farklı bir yerden başlayabilir, gelişimde basamaklar atlayabilir, zaman zaman gerileyebilir ve son evreye hiç ulaşamayabilir. Buna ek olarak bir de kişinin içinde bulunduğu aşamaya göre; kendine, kendi grubundan olan bireylere, diğeri azınlık gruplarından olan bireylere ve çoğunluğun üyelerine yaklaşım ve tepkileri farklılaşır. Bütün bunlarla ne demek istediğimi örneklerle açıklayacağım. Umuyorum o zaman çok daha açık olacak söylemek istediklerim.

Birinci aşama “Uyum” aşaması. Bu aşamaya uyum aşaması denmesini, genel olarak azınlık olan bireyin çoğunluğa uyma çabaları ile açıklayabiliriz. Bu aşamada bireyler asimile olup çoğunluktan biri haline gelmek isterler. Engelsizlerin üstünlüğünü,

engellilerin astlığını benimserler. Engelsizlerin oluşturduğu grup referans gruptur. Yani bütün kıyaslamalar engelsizlerle yapılır, hayat onlara göre düzenlenir. Bilinçli ya da bilinçsiz olarak içinde bulundukları durumdan kurtulmak için çabalarlar. Engelsizlerden gelen tepkiler, yorumlar, teklifler, davetler kısacası her şey engellilerden gelenlerden üstün ve daha değerlidir. Kişinin öykündüğü bireyler, yaşam biçimi ve değerleri engelsizlere göre şekillenir. Bu aşamada bulunan bireyler kendi gruplarını sembolize eden şeylerden kaçınırlar değiştirmeye çalışırlar. Örnek olarak siyahların beyazlar gibi giyinmeleri, onlar gibi davranmaları, ten renklerini açmaya çalışmaları, Asyalıların çekik gözlerinde kurtulmak için ameliyatlar geçirmeleri verilmiş. Ben okurken de aklıma, görmediği halde kör gibi görünmekten imtina edip baston kullanmayı reddeden körler geldi. Engelli kişilerin engelli bir başka bireyle asla bir romantik ilişki yaşamayı aklından bile geçirmemesi, tüm arkadaşlarının engelsiz bireyler oluşuyla övünmesi de bu aşamaya örnek verilebilecek davranışlardır. Bu aşamada kişi engelli oluşundan ve engellilikle ilgili konuları konuşmaktan kaçınabilir. Bunun derinlerinde kişinin bile bazen farkında olmadığı düşük özgüven yatmaktadır.

İkinci aşama “Uyumsuzluk” aşamasıdır. Bu aşamada bireyin ayrımcılık ve sağlamlılık gibi konulardaki farkındalığı gelişmeye başlar. Azınlık ve çoğunluğun salt iyi ya da kötü olmadığı yavaş yavaş fark edilmeye başlanır. Kişi bazı karşıt duyguları bir arada yaşayabilir. Örneğin engelli haklarıyla ilgili bir yazıyı sosyal medya hesabında paylaşıp bunu yapabildiği için hem kendiyse gurur duyar hem de engelsizlerin ne düşüneceği konusunda kaygılanır. Yine baston kullanımını örnek verebiliriz. Kişi hem bastonuyla bağımsız harekete kavuştuğu için mutlu ve gururludur hem de alenen engelli olarak algılanacağı için gergindir.

Üçüncü aşama “Direnç ve Yoğunlaşma” aşamasıdır. Bu aşamada birey kendisine “Neden kim olduğumdan utanacakmışım?” sorusunu sorar. Kişi ayrımcılık ve önyargının altında yatan toplumsal dinamikleri anlamaya başlar. Ait olduğu grubun sistemsel biçimde eziliyor olması karşısında yoğun öfke hisseder. Çoğunluğun ve çoğunluğa ait olan şeylerin aktif reddi görülebilir. İşitme engelli bireylerin, konuşma yetisine sahip işitme engellilere işaret dili kullanmak yerine konuştukları zaman gösterdikleri tepki buna örnek verilebilir. Bazı bireylerde daha önceki davranışlarıyla kendi grubunu sattığı

düşüncesi nedeniyle utanma gelişebilir. Kişi bu aşamada daha çok kendi grubuna döner. Kendisine örnek aldığı kişiler engelli bireylerdendir. Grup içi bağlar kuvvetlenir. Kişinin engelli kimliği de kuvvetlenir. Sevgili Meral Sözen'in örnek verdiği üzere; "Bir engelli olarak kuru fasulyenin sucuklu olması gerektiğini savunuyorum" tarzı aşırılaşmış grup aidiyetleri de bu aşama için örnek verilebilir. Engelsiz bireylere güvensizlik ve öfke görülebilir. Kişi iletişimini engelli bireylerle sınırlamayı tercih edebilir. Bir engellinin engelsiz bireylerle arkadaşlık edemeyeceği, etse bile bunun uzun sürmeyeceği ya da yüzeysel olabileceği, gerçek dostlukların ancak engelliler arasında kurulabileceği düşüncesi de bu aşamadaki bir bireyin düşüncelerine örnek verilebilir.

Dördüncü aşama "İçe Bakış" aşamasıdır. Bu aşamada bireyler içe dönüp sahip oldukları katı değerleri sorgularlar. Örneğin bütün engelsizlerin ayrımcı olduğu, engellileri küçük gördükleri ya da bütün engelli bireylerin harika olduğu fikirleri keskin ve katı görünmeye başlar. Birey yaşadığı çelişkiler doğrultusunda koşulsuz kabul ettiği grup normlarını sorgular ve kendi bütünleşik kimliğini oluşturmaya başlar. Kişinin bireyselleşmesi de diyebiliriz buna.

Beşinci aşama "Bütünleşik Farkındalık" olarak adlandırılır. Bu aşamada yeni ve eski kimlikler uzlaştıkça bireyde güven duygusu gelişir. Birey daha esnek, toleranslı ve çok kültürlü bir birey haline dönüşür. Engelli ve engelsiz bireylerin kültürleri çatışma halinde görülmemeye başlanır, uzlaşa algılanır. Birey her iki kültürün de sağlıklı ve hastalıklı yönlerini ayırt edebilmekte ve sağlıklı olanları benimsemektedir. Bireyin özgüveni artar ve birey daha otonomdur. Birey çoğunluğun yaptığı bir şeyi yaptığında ya da engelsiz bireylerle yakınlaştığında kendi grubuna ihanet ediyor hissine kapılmaz. Artık birey, özgür bir birey olarak kendi kimliğini geliştirmiş, kendini ait olduğu grupla tanımlayan ancak gruptan bağımsız bir kimliğe ulaşmış bir bireydir. Birey kendini engelli olarak tanımlamaktan gurur duyar. Öte yandan bireyin biricikliği de ön plandadır. Kendi engelli kimliği gruptan farklılaşabilir, fakat bu onu grup dışına itmez. Birey hem engelli kültürünün hem de engelsiz kültürün hoşuna giden öğelerini benimseyebilir ve bunları bütünleştirebilir. Örneğin herkesle birlikte sinemaya gidip filmi sesli betimlemeli izleyebilir, sosyal medyada fotoğraf paylaştığında buna betimleme ekler, arkadaş

grubuyla bir yere gidileceğinde tekerlekli sandalye erişimi olan bir yer tercih edilmesini hatırlatırken kendini ezik hissetmez.

İşte kuram özetle böyle. Örnekler çoğaltılabilir. Umarım bu bilgiler kendinizi, başka engellileri, diğer azınlık grubu mensuplarını ve çoğunluğu anlamada işinize yarar. Çünkü bir engelli olarak sizin vereceğiniz tepkiler de içinde bulunduğunuz aşamaya göre şekillenecektir.

Bir Uygulamayla Başlar Her Şey

Bahar Yavuz

psybahar@gmail.com

Sayı 40, Haziran 2017

Her şeyin bir ilki, bugün bize alışlageldik görünen her olgunun onu bir normal haline getiren bir ilk olayı vardır. Bu neden mi o kadar önemli? Çünkü bugün şikâyet ettiğimiz, kendimizi rahatsız hissettiğimiz, sergilenmesiyle ayrımcılığa uğradığımızı savunduğumuz her şeyin dün de bir karşılığı mevcut. İster günü kurtarmak adına olsun, ister zihniyet ve tutum açısından bir adım öteye götüreceğine inanıyor olalım, o olaylar çizgisinin başına koyduğumuz nokta kaçınılmazın vücut buluşuna hizmet eder. Üstelik bu durum hiçbir coğrafya ve insan topluluğu için bir istisna da oluşturmaz.

Zamanımız herkesin kendi koşullarının yaratıldığını, kurgulandığını hayal ettiğimiz ortamlarda, benzerleriyle konforlu bir yaşam sürmesi idealine bel bağladığımız bir zaman. Bunu Bursa'da "bayanlara özel vagon" yazısı üzerinden yapılan tartışmaları okuduğumda yazılası bir mesele olarak zihnime kaydettim. Koyulan yazının altında yatan sebep yapıcı, gelecek vaat eden bir çözümle sorunları ortadan kaldırmak mıydı, yoksa pis kokuları oda parfümüyle bastırıp günü kurtarmak mıydı? Peki ya kadınları koruma bahanesiyle ayrı bir vagona almak, sırf eğitim programı her farklılığı içermiyor diye engelli öğrencileri kendilerine özgü okullara yönlendirmek isteyen anlayışla aynı çıkarım yolunu izliyor olabilir miydi?

Gelin soruna biraz daha yaklaşalım. Kadınların belli bir saatten sonra tek başına sokağa çıkması, kimilerince tahrik aracı olarak düşünülen kıyafetler giymesi, bazen yalnız kadın olmaları bile taciz veya tecavüze maruz kalmaları, zarar görmeleri için yeterli bir sebep sayılıyor bu ülkede. İşte bunu engelleyebilmek adına, yani toplumda herkes kadar var olma hakkına sahip kadınların böyle bir mağduriyet yaşamaması için karar vericiler ve çeşitli yerel yönetimler tarafından birtakım uygulamalara gitme fikri doğuyor. Bu uygulamalar hep karantinaya alma mantığıyla işleyen bir mekanizmayı

çalıştırmak şeklinde süregeldi. Pembe otobüs fikri yeni doğan kızların bebek odalarından yetişkin kadınların sosyal çevrede varoluşlarına değin kimliklerine işlenen bir renk üzerinden giden koruma normunun tezahürü gibi karşımızda duruyor. Tam bu noktada insanın aklına: Neden toplumun bir kesimince salt kimliklerinden ötürü rahatsız edilen, hakları gasp edilen bir kesimin olduğu gibi kimliklerini bağırarak bir etiketle korunma ihtiyacı duyulduğu sorusu geliyor. Öte yandan daha vahim olmak üzere, tüm suçların, ayrımcılık eylemlerinin faili olan insanlar hiçbir değişikliğe uğramazken, bu bir nevi akvaryuma kapatma edimi aynı zamanda kadınları diğerleri karşısında ambalajlamak anlamına geliyor. Bir kadın olarak seyahat hakkımı sterilize bir şekilde yaşamış oluyorum yani. Sonuçta benim elime geçen dışarda kadın bedeni üzerinden gasp hayalleri kuran bir zihniyetten bir müddet uzak kalırken, bir yandan da bindiğim araçla ondaki hadsiz isteği içinde bulunduğum parlak camekânla beslemek. Peki, vardıgım nedir? Hala insanlar kadınların hayatı, yediğı, giydiğı üzerine yorum yapmayı bir hak sayıyorlar.

Ayrı vagonlarda bir bakıma tecritte olmak da işin başka bir boyutu. Yani kardeş, baba, sevgili, arkadaş, eş olan biriyle aynı vagona olamamak demek. Farklılığı en aza indirip bir kesimi kendi küçük çevresine kapatmak için bir ortam hazırlamanın bir diğer manası. Bugün daha güvenli bir yolculukken, yarın dışarda varlığınız bir tehdit unsuru diyebilmeye bir yol açış. Kadınlara tahrik unsurunuz diyen bir zihniyetle, engelli çocukların zarar verdiğini savunan bir mantalitenin tamamıyla farklılıkları reddedip üzerlerine düşen görevden kaçma odaklı çalıştığını görebiliyor muyuz? Her iki durumda da üst perdenin kendi normalini, yasasını kuralını dayatma çabası yok mudur? Ayrımcılık denen kavram tartışılırken her mekân, durum ve zamanda bizi ilgilendiren şey bir grubun sırf kimliklerine ait özelliklerinin sorunlaştırılmasıyla ayrı bir tutuma maruz kalması değil midir?

Tam da bu paralellikten, ortaklıktan bellidir ki bugün bir kesime çeşitli bahanelerle mal edilen mekanizmanın potansiyel benzerliği, bana göre şu anki yazının silinip de "körlere özel vagon" yazılması durumunu olası hale getiriyor. Üstelik ben bunu hem kör olma

hem de kadın olma kimliklerimle deneyimliyorum. Mesela körler için ayrı kadınlar için ayrı vagon olsa beni nereye kapatacaklar?

Böyle ayrıştırıcı bir uygulama üstünden kurgulanan toplumsal tehciye ilişkin en üzücü şeylerden biri de kendi kimliklerine yapılan saldırıyı kucaklayanların katkıları. Ne yapılanların problemleri yanının farkına varıyor, ne yapıcı çözümlere kapı aralıyor. Kendi ulaşım kutularımızın camlarından el sallayan figürler olarak kalakalıyoruz, kiminki mutluluktan, kiminki kederden belirsiz. Haklı sesleri bastıran belki çoğunluk belki de bu sessiz boyun eğişler, sığ kabullenişler.

Kadınların günlerdir dert edindiği bir uygulamayı EEEH dergi üstünden bizim ilgi alanımız çerçevesinden paylaşmaya çalıştım. Arzum bizim kendi kimliğimize dair zihniyet ve uygulamalara dikkat çekerken, aslında yayılan anlayışın başka kimlikler için de bir mesele olduğu, olabileceği fikrini sizlere iletmekti. Büyük resme ulaştığımızda, çoğu zaman bireysel problem saydıklarımız çok daha sistematik yanlışlara işaret edebilir.

Yağmuru Durduran Otobüs

Meral Sözen

meralsozen1@gmail.com

Sayı 40, Haziran 2017

Yağmurlu ve kapalı hava gibisi yoktur benim için. Güneşli günlerin o vıcık vıcık karmaşasının yerini tatlı bir huzur, bir dinginlik alır yağmurlu havalarda; günlük yaşamın ağırlığı gider üzerimden. Anlamsızca süren koşuşturmanın arasında sığınılacak sakin ve güvenli bir kuytuluk gibi gelir o yağış bana. Sokulurum yağmurun içine, kimselerle konuşmak istemem, doğanın bir parçası gibi hissedirim kendimi, ben diye bir şey yoktur o anda, bir bütünün parçasıyım yalnızca.

O sabah da yine öyle bir sabahtı; yatağında gözlerimi açtığımda yağmur damlaları, tıtır tıtır pencerenin pervazını dövüyor, evden çıktığımda şemsiyemin üstünde aynı tıptırlar bana eşlik ediyor, tıpkı çocukluğumdaki gibi hiçbir şey düşünmeden sadece ve sadece var olduğumu hissettiriyordu.

Böylesi bir huzuru kesintiye uğratmamak için yolu biraz uzatarak tanıdık olan bakkala uğradım. Bu bakkal benim ne alacağımı bilir, beni görünce alacağım şeyi pıt diye tezgâhın üzerine bırakırdı. Yine öyle oldu, tezgâhın önünde durdum, hiç konuşmadan önüme bırakılan dikdörtgen kutumu alıp cebime koydum, önceden hazırladığım tam parayı bıraktım ve yine karşılıklı tek kelime etmeden bakkaldan ayrıldım. Keyfime diyecek yoktu.

Otobüs durağına doğru ilerledim. Buranın durak olduğunu anlayabileceğim bir gösterge yoktu, ama yolun karşısındaki kebabçıdan gelen kokuyu referans alarak, durak olduğuna kanaat getirdiğim uygun bir yerde kaldırıma çıkıp beklemeye başladım.

Ülke nüfusunun neredeyse dörtte birinin yaşadığı bu büyük şehirde, yolların, işaretlerin, kaldırım yüksekliklerinin, basamak sayılarının, hiçbir şeyin standardı olmadığı gibi otobüslerin de standardı yoktur. Kimi otobüste üç basamak vardır, kiminde iki, kiminde de basamak yoktur, bir adım atar binersiniz. Kiminin akbil basma makinesi el hizanıza denk gelir, kiminde bayağı bir aşağıda kalır, eğilip bükülerek ve elinizdeki kartı da düşürmemeye çalışarak basmaya çalışırsınız, kimi cihazlar sağa dönüktür, kimi yere doksan derece açıyla otobüsün ortasına dönüktür, kimi de yukarı bakar. Bazı otobüslerde koltuklar karşılıklıdır, bazısında arka arkaya sıralıdır, bazılarında da bu ikisinin farklı kombinasyonları vardır. Koltuk döşemeleri de bazen tek renkli bazen de karmaşık desenlerle doludur. Bazı otobüsler körüklüdür ve çok gürültü yapar, bazıları sessiz ve sarsıntısız çalışır. İyi otobüsler genelde zengin semtlere verilir, zengin semtlerin otobüsleri kışın sıcak, yazın serindir, pek de kalabalık olmaz, buralarda insanlar pek otobüse binmezler herhâlde... Diğer otobüsler genelde dolu ve havasızdır; motor gürültüsünün yanında, feryat figan içindeki çocuklarla düşe kalka yolculuk yapılır. Sık sık yolcular arasında tartışma çıkar, bazen bu tartışmalara otobüs şoförünün de katıldığı olur. Bu kalabalık otobüslerde çoğu zaman bir yere tutunmanıza gerek kalmaz, dört yanınızdan insanlar tarafından desteklendiğiniz için düşme olasılığınız yoktur, ayakları yere basmadan havada gittiğini iddia edenler de vardır.

Ben her şeye rağmen, yağmurlu havalarda otobüs yolculuğu yapmayı da severim. Camların buğulanmasını, camları dolduran yağmur damlalarını, kapılar açıldıkça içeriye temiz havayla birlikte dolan yağmur şırıltılarını... Bir film sahnesinin içindeymişim gibi hissederim. Bir filmin içindeymişim ama sahnedekilerin benden haberi yokmuş gibi hissederim. Böyle anlarda her şeyi dışarıdan izleyen salt bir bilinç hâli duyumsarım... Tabii izin verilirse.

Bizim buraların eşitlik anlayışı biraz değişiktir. Farklı eşitsizlik grupları vardır ve her sınıf kendi içinde eşittir. Mesela belli bir otobüs hattının yolcuları kendi içlerinde eşittirler. Bir de eşitler arasındaki eşitsizler vardır. Bunlardan biri olan ben, önce ıslak yolda otobüs tekerleklerinin çıkardığı sesleri izleyerek kıpırdandım, sonra da aracın ön kapısının açılma sesini duyduğum yöne doğru yürüdüm.

Otobüse binmiyor âdeta bindiriliyordum. Birisi arkamda durmuş dirseğimden ileri doğru iterken, bir başkası da otobüsün içinden bileğimi tutmuş beni içeri çekiyordu. Bir an için tutuklanıyorum sandım, "Geçen gün orda o konuşmayı yapmayacaktım" dedim içimden. Aklım gitti geldi bir an. "Sakin olun" dedim, "Kaçacak değilim, binıyorum işte, nedir sizi otobüse binmem konusunda bu kadar istekli kılan?"

Otobüsün içine doğru ilerletilerek, ilk boş yere yerleştirildim. Alnımın kenarını soğuk cama dayadım, huzurumu geri alacaktım. Kapılar kapandı, araç ıslak yolda ilerliyor, su birikintilerinden son sürat geçerek o çok sevdiğim sesleri çıkarıyordu.

Sular akıyor, otobüs akıyor, ben akıyordum. Herakleitos'un nehri de iki bin yıldır akıyordu, hayır ezelden beri akıyordu, evren bir nehirdi, gök cisimleri uzayda akıyordu... Ancak sesli anons sistemi akmıyordu...

Meditasyonum burada tılandı. Ben de herkes gibi camdan dışarı bakarak ve ne istersem onu düşünerek bir yolculuk geçiremez miydim? Biraz daha bekledim, ineceğim yer pek de yakın olmadığından hemen koşup gidip sesi açtırmama gerek yoktu, ancak zaman da oldukça göreceli olduğundan ben de gönlümce düşüncelere dalmak ve arada bir de ineceğim yere ne kadar kaldığına bakabilmek istiyordum. Çantamı oturduğum koltuğa atarak şoförün yanına gittim:

"Şoför Bey, sesli anons sistemi yok mu?"

Bu son derece yerinde ve net soruma, şoförün verdiği karşılık şu oldu: "Siz nerede ineceksiniz?"

"Sorumun cevabı bu değil" dedim, "Ben size bir soru sordum"

"Tamam, da siz nerede ineceksiniz?" diye yineledi.

"Bu diyalog hiç ilerlemeyecek mi?" diye düşündüm, konuşmaya hiç gerek olmadığı hâlde anlaşıyor ve susma orucu tutmak istediğim bu güzel günde zorla konuşturuluyordum. Ben de sorumu yineledim.

Şoför nihayet cevap verdi: "Kapatmıştım ben onu, açayım bakalım çalışırsa, böyle açıp kapatınca gidiyor bazen."

"Neden kapatmıştınız?" diye sordum ve şu eşsiz cevabı duydum:

"Ses yapıyordu."

"Hadi ya!" dedim, "Demek ses yapıyordu? Hay Allah! Bu sesli anonsların ses çıkarmayanlarını da yapamadılar bir türlü değil mi? Siz ne sanmıştınız Şoför Bey? Sistem durak isimlerini sessizce mi söyleyecekti? Ne olacaktı? İsteyen yolcuların kulağına mı fısıldayacaktı?"

Tam hızımı almıştım ki, "dınnnn" diye bir ses duyuldu, sistem çalışıyordu, ne var ki benim de ayarım kaçmıştı bir kere... Yine de kestim konuşmayı, hışımla yerime döndüm, koltukta duran çantamı kucağıma aldım, sıkı sıkı sarıldım, somurtarak oturmaya başladım. Yakın çevremde oturan diğer yolcular, şoförle aramızda geçen konuşmanın tamamına hâkim olamasalar da az çok konuyu anlamışlardı ve kendilerine, "Vurun vurun daha ölmedi" diye bir emir gelmiş gibi sırayla sormaya başladılar: "Siz nerede inecektiniz?"

Bu soruyu duyunca kan beynime sıçrasa da, bu defa sabırlı olacaktım. Hepsini şöyle bir silkeleyip, başlarını önünden kaldıramayacakları hâle getirebilecek kadar söz cephanem vardı ama önceki deneyimlerimden bildiğim bir şey vardı ki, sonrasında vicdan azabı çekiyordum, bu nedenle sakinliğimi koruyarak onlara merhametle gülümsedim.

Gülümsememin üzerine yine, "Nerede inecektiniz?" diye soruldu.

"Ne inmesi efendim?" dedim, "Kim inecekmiş? İnmeyeceğim ben. Sonsuza dek oturacağım bu otobüste. Niye ineyim ki? Anons sistemini de öylesine zevkten sordum zaten, yoksa ben ne yapayım durak isimlerini? Bana ne yani, hangi duraksa hangi durak? Ne öyle inmek falan? Herkes de inecek diye bir şey yok yani, bindin diye illa inmen mi lazım? Binmişsin işte onla yetin, inmek de ne oluyor? Hem ineceğim de ne olacak sanki? İlle de inceksem benim için en hayırlı durak hangisiyse orda inmek isterim, bunu da bilemeyiz şimdiden, zaman ne gösterir bakalım, ama merak etmeyin, size danışmadan inmem yine de. Var mı öyle kendi başına inmek? İnip de ne yapacağım sonra? Yok, yok hiç inmeyeceğim, burada yaşayacağım ben, bir dahaki binişinizde yiyecek içecek falan getirirsiniz, inme konusu bitmiştir benim için. Bugünden sonra hiçbir yerde, hiçbir zaman, hiç inmeyeceğim. Tamam mı? Anlaşıldı mı?"

Ve yağmur durdu, akış durdu.

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Bir Hayata Yolculuk

Rıdvan Çırpan

ridvancirpan79@gmail.com

Sayı 40, Haziran 2017

Merhaba sevgili dostlar,

Ben sizlere yaşamımdan birkaç ayrıntıyı anlatmaya çalışarak, yazının da başlığında belirttiğim gibi eşit, erişilebilir, engelsiz bir hayata varışımın nasıl olduğunu paylaşmak istiyorum.

Ve günümüzden 22 yıl öncesine gidelim, lav silahı roket atar mermisinin elimde patladığı güne... Evet dostlar, yanlış duymadınız benim elimde lav silahı roket atar mermisi patladı ve daha 15 yaşındaydım. Görme yetimi de bu kaza sonucu kaybettim. Aslında doğrusunu söylersem ben bunu hiçbir zaman bir kayıp olarak hissetmedim ve bu durumu hep bir görme halinden başka bir görme haline geçiş olarak değerlendirdim. Ama ne yalan söyleyeyim bu geçiş halinin müthiş zorluklarını da yaşadım tabii ki de. Düşünsenize doktorların bir daha görme şansı vermediği sadece görme yetisini değil sağ elinin parmaklarını da büyük ölçüde kaybetmiş, her iki bacağında kırıklar oluşmuş, eli ve bacakları askıda, gözleri görmeyen bir çocuk. Fakat bana asıl zorlayıcı gelen, fiziksel acıların yaşandığı süreç değildi. Ne de olsa yaşam sevinci ile atan bir yüreğim ve onun kan yerine pompaladığı bu yaşam sevincini su gibi içen beyin hücrelerim vardı. O zaman sorun da yoktu benim için. Yaşadığım zorluk tamamen tüm çevremdeki insanların bu durumu ahlar ve vahlar haline dönüştürme haliydi ve tabii iş yine başa düşmüştü. Ağlayarak (ve tabii belli etmemeye çalışsalar da, ben bunun böyle olduğunu biliyordum) beni ziyarete gelen insanları gülmelerini sağlayarak uğurlamalarla işe başladım. Bu durumda olumlu bir sonuç alamamak olanaksızdı. Çünkü ben buydum. Farklı bir biçimde davranmam da olanaksızdı. Eğer insanın içi yaşama sevinci ile dolu ise, yaşadığı acılar bile farklı anlamlar kazanıyor, direnç kaynağı olabiliyor bazen. Benim üzülmeyeceğim, pek de dert etmediğim bu duruma niye ailemden ya da çevremden

herhangi bir yakınım üzülsün veya ağlasın? Bundan sonraki süreç ablamın bu işin peşini bırakmayışı ve benim için bir doktor buluşu, sonrası memleketimden sağlık manzaraları. Daha önce artık ömür boyu kör kalacaksın diyen doktorlarımız, diğer tarafta tabi ki de göreceksin diyen bir doktor ve ameliyatlar süreci... Sonuçta kazanılan beşte birlik bir görme yetisi, bir dönem böyle devam edişi, sonra kornealarımın bozuluşu, üst üste nakil ameliyatları ve belli belirsiz aralıklarla görme oranının yüzde beş ile yirmi arası değişimi, sürekli iniş ve çıkışlar, beraberinde gelen adaptasyon sorunu. Ve son bir buçuk yıldır da, bundan daha alt bir seviyede bir görme... Yani sizin anlayacağınız güzel dostlar, sudan çıkmış balık durumu.

Neyse ki pullarım kurumadan bir arkadaşımın imdadıma yetişmesi... Bu dostum aynı şehirde yaşadığım Aziz Erol. Tamamen yabancıysa olduğum bilgisayarla tanıştırıyor beni. Tabii bu arada on parmak klavye düzeni değil de yedi buçuk parmak düzeni öğrenmeye başlıyorum.

Daha ben tab, ok ve shift tuşlarının ne anlama geldiğini yeni öğrenmeye başlamışken, bir gün beni arayıp “La Rıdvan senin sevebileceğin yazıların çıktığı bir dergi var EEEH Dergi.” Tabii ben “neh dergi?” diye soruyorum. Arama alanına gel üç tane e yaz bir tanede h yaz.” diyor. Ben “bu ne ola ki?” deyince de, “orasını da bulmak senin işin” diyor ve telefonu kapatıyor. Tabii bunu bilinçli olarak yapıyor. Arkadaşın derdi biraz da işin kolayına kaçmamam için beni zorlamak ve bunu da başarıyor. Ben klavye üzerinde tablarla oklarla çıktığım yolculukta akıl danelerimden birkaç tanesini yakmış durumdayım. Neyse ki bu işin sonunda alacağım ödül buna değiyor doğrusu. Çünkü ben sadece sevebileceğim yazıların olduğu bir derginin içinde değil, karakteri sağlam, nitelikli, neyi niçin istediklerini çok iyi bilen duruşlarıyla, aynı zamanda sıcacık samimiyetleriyle insanı kucaklayan güzel insanların olduğu bir hazinenin içinde buluveriyorum kendimi...

Ve Burak Sarı ile tanışma, yani o güzel insanlardan biri ile. Yazarımızla ilk başta okuduğum beni de büyüleyen o muhteşem yazısı, Demirin Tuncuna İnsanın Picine Kaldık adlı yazısıyla tanışmış oluyorum. Daha sonra da kendisine Facebook aracılığı ile

ulaşıyorum ve kişisel dostluğumuz da böylelikle başlıyor. Sanki birbirini kırk yıldır tanıyan dost sıcaklığında.

Şimdi hızımızı biraz arttıralım ve yolculuğumuzun yakın zamanına gelelim. Sevgili dostum beni arıyor “Selen Özel Bilgi Yarışması’na gidiyor muyuz” diyor tabii ben çok heyecanlanıyorum içerisinde olmayı istediğim, merak ettiğim dayanışma ve bir paylaşım ortamı bu. Fakat, ben bir yandan heyecanlanıyorum, bir yandan da beni bir endişe alıyor, gideceğiz ama nasıl? Benim sizlerin bağımsız hareket olarak adlandırdığınız yaşam biçimi ile ilgili hiçbir tecrübem yok ama insanın karşısında Burak Sarı var ise çözüm de var demektir. “Ben Ankara’dan Bolu’ya uğrar seni alır İstanbul’a öyle geçeriz” deyince endişeler yok olup gitti. Böylelikle annemin “oğlum, Burak’ın kolunu sakın bırakma” uyarısı ile tek bastonlu iki kör olarak yola revan oluyoruz...

Ve o muhteşem gün:

Bindiğimiz araçtan yarışmanın düzenleneceği salonun önünde iniyoruz ve iner inmez kulağıma ilk yansıyan farklı yönlerden gelen baston tıkırtıları ve bu tıkırtıların çıkardığı melodik tınılar. Evet dostlar. Belki yadırgayanlarınız da olacaktır fakat benim duyumsadığım tam da buydu ve bu melodi günün muhteşem geçeceğinin bir habercisiydi benim için. Öyle de oldu. Bir yandan bunları hissederken, diğer yandan da halen içimde büyük bir heyecan. Bir taraftan yeni bir ortamda olmanın getirdiği çekingence ve sebebini bilmediğim, içimde derinlerde bir yerlerde kımıldayan bir korku. Çok geçmeden bu korku kendini yüzeye çıkarıyor. Bu dayanışmacı birlikteliğin havasını solumak için seyirci olarak geldiğim yarışmanın içerisinde yarışmacı olarak buluveriyorum kendimi. Ve tüm arkadaşlarla birlikte salona geçip yerlerimizi alıyoruz. Ben bu duygu karmaşasının içerisinde tepetaklak olmuş durumdayım ve biraz da gerginim ama bu durum çok fazla uzun sürmüyor. Çünkü sevgili Engin hocamızın hiçbir yıldıza geçit vermeyen o muhteşem coşkusu ve temposu, yarışmanın akıcılığı beni de önüne alıp sürüklüyor. Baştan sona dek belirli aralıklarla her biri emek ve alın teri kokan bu güne kadar yapılan çalışmaların anlatımları, yaşamlarını yitirmiş fakat isimleriyle yaşayan, bizlere bıraktıkları ile varlıklarını sürdüren o güzel insanların yâd edilişleri yüreğimi kabartan, gözlerimi buğulandıran anlar oluyor.

Ve yarışma anı gelip çatıyor. Sahneye çıkıyoruz, yerimizi alıyoruz. Tabii beni yine heyecanla karışık bir korku sarmalıyor. Masa sorumlumuz, benim de her hafta Çarşamba akşamları Engelsiz Erişimli Saatlerde o sıcacık insan samimiyetiyle bizleri evine konuk eden Sevdâ Bozbey Yılmaz, yine o sıcacık samimiyetiyle karşılıyor ve ben heyecanımı, korkularımı büyük ölçüde atlatıyorum. Hemen ardından da Engin hocamızın “Ne güzel, Rıdvan da burada” demesiyle birlikte bütün heyecan ve korku o malum yerlerine tekmeyi yiyor.

Bundan sonrası keyifle yaşadığım yarışma anları, benim için birçok ilki içinde barındıran muhteşem bir deneyim ve zaman dilimi. Tek kelime ile müthişti.

Yarışmanın final anları da harikaydı. Esprileri bol, eğlenceli bir final.

Yarışma sonrasında dostlarla birlikte yemek yiyoruz ve ayrılık anları gelip çatıyor.

Tekrar bir araya gelebilme dilekleri ile vedalaşıyoruz.

Biz Burak ve Devrim Tarım arkadaşımız ile birlikte dönüş yoluna çıkıyoruz. Ben 22 yıldır tedavilerim için İstanbul’a gelirim ve birçok ulaşım aracını kullandım. Fakat beş altı yıldır otobüse hiç binmemiştim. Bindığımız otobüste durak isimlerini dillendiren o mekanik sesin bana ilk anda duyumsattığı şey bir durak adından çok, tamamen emek ürünü olan ve mücadele ile kazanılmış bir hak oluşu. Bu beni apayrı duygulandırıyor. Bizlere dayatılan muhtaçlıktan bizi arındıran, çok güçlü anlamları olan bir ses bu.

Biliyorum sevgili dostlar, bu yolculuk sizi çok sıktı ama az kaldı, yolumuz bitmek üzere.

Şimdi sırada yaşanan güzelliklerin içine tükürmeye pek meraklı insancıklarımızdan inciler var. Biz üç arkadaş yolumuzun geri kalanını taksi ile devam etmeye karar veriyoruz. Yanımıza gelen polis ağabeyimiz hemen bir taksi durduruyor. O da ne! Acar taksicimiz durmamakta ısrarcı, “Aman abi acil müşterim bekliyor” yalanları ile kaçış yolları arıyor kendisine. Biz üç arkadaş kendi emeğimizle kazandığımız paralarımız ceplerimizde, seyahat ve ulaşım hakkımızı kullanabilecek miyiz acaba diye merakla beklemekteyiz. Ama şoför arkadaş için henüz böyle bir hak mevzu bahis bile değildi tabii. Kim bilir, belki de bu taksicimiz sigortasız bir biçimde üç kuruş paraya çalışıyordu.

Ama olsun patronu onu sigortasız çalıştırsındı, emeğini sömürsündü, varsın olsun Allah devletimize zeval vermesindi, devletin polisine karşı gelmek de olmazdı. Ne yapsa etse de bu körlerden kurtulsa idi. Tabii kurtuluş yok. Mücadeleyi “senin canın ceza istiyor” fırçalamaları ile polisimiz kazanıyor ve bizi arabaya bindirmeyi başarıyor. Neyse dostlar, bizleri küçümseyici, hiçe sayıcı tutum ve davranışlara pekte kafayı takıp, yaşadığımız güzelliklere gölge edilmesine izin vermiyoruz. Eninde sonunda içine doğduğumuz bu toplum, bizlere ve tüm farklılıklara ve onların yaşam biçimlerine erdemli insanlar olarak saygınca davranmayı öğrenecektir.

Şimdi gelelim yaşamış olduğum güzel anların bende yaratmış olduğu etkilere, bıraktığı izlere ve değişime. Aslında bu değişim annemle birlikte başlıyor. Evladı gözlerinin önünde ağır bir kazaya maruz kalmış, onlarca kez ameliyat olmuş, fazlasıyla acıları yüreğine yük edinmiş, sürekli korkular, kaygılar içerisinde yaşayan bir anne. Yanımda güvenilir, en yakın dostlarım olmasına rağmen, her hangi bir yere gitmek istediğimde, hep kötü bir şey olur mu kaygı ve korkularıyla beni göndermekte her zaman zorlanmıştır. Yaşadığım kazanın ilk anından itibaren gücünü ve direncini hiç kaybetmemiş, yapacağım dediğinde yapan, gideceğim dediğinde giden, her şeye korkusuzca atılmaktan hiç çekinmeyen bana rağmen bu hep böyle olmuştur. Böyle de olacağını düşünürdüm. Fakat hiç de öyle olmadı. “Anne ben Burak ile birlikte İstanbul’a gidiyorum” dediğimde, “Tamam, ama dikkat edin kendinize” deyiverdi. Tabii ben şaşırmadım dersem yalan olur. Ben en azından sert ya da olumsuz bir tepki olmasa da “nasıl yapacaksınız, nasıl edeceksiniz” gibi sözler bekliyordum. Düşünsenize, daha önce de söylediğim gibi, beni arkadaşlarımla yakın bir yerlere göndermekte zorlanan annem, şimdi beni bir kör arkadaşımın koluna takıp İstanbul’a gönderecekti. Sanırım sevgili dostum Burak’ı daha önceden tanıyor olması ve güvenmesinin bu durumda çok etkisi oldu.

Aslında en başta annem adına çok seviniyorum. Onun bu tedirgin ve korkulu halleri, bende de çok olumsuz etkilere ve tepkilere neden oluyordu. Annemin bu olumlu tutum ve davranışı, endişelerini ve korkularını yenmeye başlaması, artık yaşam biçimimizde de bir şeylerin yenileniyor ve değişiyor oluşunun da işareti gibi. Biliyorum her şey bir

çırpıda olmayacaktır. Ailem ve sürekli birlikte olduğum yakın dostlarım, hep beraber şimdiye kadar edinmiş olduğumuz bazı alışkanlıklarımızdan vazgeçerek bir yerden başlamalıyız. Nihayetinde de özgürlük algımın değişiyor olmasıyla da bu başlangıca adım atmış sayılırız.

Yıllardır az görmenin bana sağlamış olduğu rahatlığın, (rahatlık diyorum ama aslında hiç de öyle değilmiş) bir özgürlük olduğunu zannedip durmuşum. Bu yanılsama yüzünden, (tabi bunun bir yanılsama olduğunu yeni yeni öğreniyorum) deyim yerindeyse kafayı gözü çok kırmışımıdır.

Aklıma Engin Yılmaz hocamızın son yazısının başlığı geliyor. Şimdi Bana Kaybolan Yıllarımı Verseler, ilk işim, beni daha özgür kılacak olan bir beyaz baston edinmek olurdu sanırım. Ama hiçbir şey için geç sayılmaz. Bir an önce kendime bir baston edinin, öğrenmeye çalışmalıyım. En azından bunun için çaba harcamalıyım ki, ben de sizlerin eşit, erişilebilir, engelsiz bir hayat için çıktığınız özgürlük yürüyüşüne geriden de olsa katılabileyim. Olmasını hiç istemem tabii ama, belki yorulacak olanlar olursa da en azından emeğim ve yapabileceklerimle onlara bir omuz vermiş olurum. Kim bilir... Umarım başarabilirim...

VE SON SÖZ.

Dayanışmacı, paylaşımcı birlikteliği ile; duygusal hüznü anları ile; temposu, heyecanı, coşkusu, sevgisi, sıcacık samimiyeti ile; bilginin ve kültürün bol olduğu, emeğin ve alın terinin harmanlandığı, eşit, erişilebilir, engelsiz bir hayatın içinden muhteşem bir gündü yaşadığım...

İyi ki varsınız güzel insanlar. Sizleri sevgiyle kucaklıyorum. Her şey gönlünüzce olsun...

Touch Mapper: Dokunsal Haritalama Uygulaması

Deniz Aydemir Döke

daydemird@gmail.com

Sayı 40, Haziran 2017

Günümüzde internete erişimi olan herkes bir yerden bir yere nasıl gideceğine bir çırpıda bakabiliyor. Bu online haritalar körler için erişilebilir değil. Diyelim ki turistik bir yerdesiniz ya da yeni başladığınız üniversitenin yerleşkesinde, merkezi yerlerde bulunan kocaman tabelalarda yerleşkenin haritası vardır, isteyen gider bakar, kolayca nerede olduğunu anlar. Bunların da körler için erişilebilir olmadığını söylememe gerek yok sanırım. Oysaki kabartma haritalara erişim, oluşturduğu zihinsel haritalarla bir yerden başka bir yere gitmeyi öğrenen körlerin hayatını ne kadar da kolaylaştırır, bağımsız hareket kabiliyetini nasılda artırır değil mi? Touch Mapper denilen açık kaynak uygulaması bu işi kolaylaştırmış. Uygulamaya <https://www.google.com/url?q=https%3A%2F%2Ftouch-mapper.org%2Fen%2F&sa=D&sntz=1&usq=AFQjCNHUEww6gbxRmOKXGlrWuzTbpqpkQ> bağlantısından ulaşabilirsiniz.

Web sayfasında dört dil seçeneği var ve Türkçe onlardan biri değil tabii ki. Sayfada dokunsal haritaların körler ve az görenler için ne kadar da faydalı olduğundan bahsettikten sonra haritanızı nasıl oluşturabileceğinizi anlatıyor. Harita oluşturmak için arama alanına istediğiniz bir adresi giriyorsunuz ve arama yapıyorsunuz. Aramanızın sonucunda girdiğiniz adresi görüyorsunuz ve altında da çeşitli seçenekler var. İlk haritayı hangi teknolojiyle oluşturacağınızı soruyor. Burada kabartma yazıcıdan çıktı almak ve swell paper için basmak bir seçenek ve üç boyutlu yazıcıdan çıktı almak da ikinci bir seçenek. Yani burada oluşturulacak dosya uzantısını belirlemiş oluyorsunuz. Belirlemeniz gereken ikinci şey de alacağınız çıktının boyutu. Varsayılan 27,9 cm ama istediğiniz boyutta çıktı alabiliyorsunuz. Bir sonra ki belirleyeceğiniz şey ise haritanın ölçeği, 1,2400 varsayılan ölçek. Sırada ki seçenekte haritayı binaları gizleyerek ya da binalarla birlikte oluşturabiliyorsunuz. En sonda ise gelişmiş seçenekler var. Bu

seçeneklerin içinde benim ne işe yaradığını anlamadığım Şey ise haritanızı daha büyük bir haritanın parçası olarak oluŐturmayı seebiliyorsunuz. Her bir harita 670 metreyi kapsıyor. Sonra yapmanız gereken Şey haritayı oluŐtur tuŐuna basmak. Böylece seçtiğiniz seçeneğe göre üç boyutlu yazıcı için, kabartma yazıcı için ya da swell form cihazında basabilmek için indirebileceğiniz dosya karşınızda oluyor. Yapmanız gereken Şey bu dosyayı indirip ilgili teknolojide basmak. Bu dosyayı Blind Square uygulamasında da kolayca oluŐturabilirsiniz. Bendeki Blind Square Uygulamasında güncelleme eksikliği olduğundan mıdır nedir, kendi telefonumda yapamadım bunu ama arkadaşın telefonunda kolayca yaptık.

Hala kişilerin kendi baŐlarına erişebilecekleri bir sistem değil çünkü üç boyutlu yazıcılar, kabartma yazıcılar ya da swell form cihazları herkesin evinde olan Şeyler değil ama en azından bu teknolojilere sahip olan kurumlar, artık kr kullanıcılar için kolayca kabartma haritalar oluŐturabilir.

Paylaştıkça Artan Tek Şey: Mutluluk

Emrah Gür

emrahgur7@gmail.com

Sayı 40, Haziran 2017

Sizleri sessizce uzaktan takip edip, her defasında bende hayranlık uyandıran, düşündüren, sorgulatan, hayata farklı bakmamı sağlayan birbirinden renkli dünyalara konuk olurken, bugün bu köşede yazıyor olmanın bende yarattığı heyecanı ve yaşattığı mutluluğu paylaşarak başlamak istiyorum...

“Mutluluk varılacak bir istasyon değil de yolculuğun kendisi” ise eğer, bu yolculukta bazı kilometre taşları, bazen düzlükler, bazen virajlar, bazen yokuşlar, bazen inişler, bazen yol ayrımları ve bazen de kavuşmalar olmalı...

Tıpkı en fazla ilkokul bitirmek olarak ömür biçilen öğrenim hayatıma lisans diploması eklediğim o gün gibi... Ya da hayatıma sayısız dokunuşu olan kitaplarla yeniden buluşmamı sağlayan GETEM ile tanıştığım gün gibi. Veya “Maalesef pek tercih edilmezsiniz”, “Engel dereceniz bizim aradığımız oranın üzerinde” diyenlere (ki bu oranlar da nasıl hesaplanıyor veya ne ifade ediyor çok anlayabilmiş değilim ama şimdi o konuya girmeyeceğim) aldırmadan iş hayatına atıldığım o ilk gün gibi. “Hafıza-i beşer nisyan ile maluldür”; yani insan unuttur derler, hissedilenlerin asla unutulmayacağını bilmeyenler. Sahi nasıl unutulur ki kendi yolculuğunuza kattığınız bu deneyimler? İşte mutluluk tam da bu anlarda gizlidir ve kendi adıma böylesine bir andır şu an sizinle paylaştığım. Bana bu deneyimi yaşattığınız için müteşekkirim. Sebebi ziyaretime gelince...

Sevgili Engin Yılmaz’ın teknolojik gelişmelerle ilgili yazılarına ve sevgili Deniz Aydemir Döke’nin aşağıda bağlantısını verdiği yazısına

http://engelsizerisim.com/eeeh/yazi/17/qoren_gozluk_orcam ufacık bir katkıda

bulunarak bu konuda edindiğim izlenimleri paylaşmak, naçizane çorbaya bir tutam tuz katmak istedim.

Mayıs ayı başında Frankfurt'ta gerçekleşen Görme Araç Gereçleri Fuarı'na katıldım. Almanya'nın ve dahi benzer medeniyetlerin sosyal adalet ve fırsat eşitliği konularında hatırı sayılır derecede ileride olduğunu zaten biliyordum da, görme engelli bir çocuğun küçük yaştan itibaren nasıl eğitilmesi gerektiğinin eğitimini veren bir firmanın standını ziyaret etmek yine de insanı düşüncelere salmıyor değil. Sonra gazete-dergi gibi basılı materyalleri istediğiniz renklere çeviren ve büyüten tablet benzeri araçlar dikkatimi çekiyor. Fuarın büyük çoğunluğunda bu tarz teknolojiler sergileniyor. Bina ve yollarda kullanılan endüstriyel ürünlerin arasından ilerlerken asıl hedefim olan Orcam standına geçiyorum. İşte, uzun zamandır heyecanla beklediğim ürün artık sadece birkaç dakika uzağımda! Herhangi bir gözlüğe entegre edilen Orcam, elimdeki broşürü gerçekten çok hızlı bir şekilde sese çevirerek kulağıma okuyor. Kafamı çevirdiğimde "30 yaşlarında bir adam karşınızda duruyor" gibi bir ipucu veriyor ve o adamı kamerayla tanıştırdığımda ise, yüzümü tekrar ona çevirdiğimde bana kim olduğunu söylüyor. Kartviziti okuyor, tanıttığınız nesneleri gördüğünde size söylüyor.

Dikkatimi çeken dezavantajlar ise bazen istediğiniz şeye odaklanmakta zorluk yaşanması ve ortam ışığının çok önemli rol oynaması. Loş ortamlarda işlevselliğini kaybedebilir. Bir de maalesef henüz Türkçe yazılımı mevcut değil. Konuştuğum yetkililer yılsonunda yayınlanacağını söylüyor. Yakın bir gelecekte pili daha az süre dayanabilecek olan kablosuz versiyonu piyasaya sürecekleri bilgisini alıyorum. Benim şimdiye kadar denediğim teknolojik ürünler arasında en heyecan verici olanı olsa da, fiyat fayda performansı hala kafamda net oturmuş değil. Zira ürün oldukça pahalı ve henüz Türkiye'de satılmıyor. Şu an için en yakın çözüm İsrail'den getirtmek. Her şeye rağmen böyle bir çalışmanın olması, gelecek adına umut verici.

Umulur ki ülkemiz de bir gün farkındalık düzeyinde muasır medeniyetler seviyesine erişir ve böyle bir fuar organizasyonuna ev sahipliği yapar diyen düşler ve düşünce bulutları arasında fuar alanını terk ediyorum.

Sizden öğrendiklerim yanında bir hiç olsa da, küçücük bir katkı dahi olduysa ne mutlu... Belki yine karşılaşırız, ne dersiniz?

Tadımız Hiç Kaçmasın

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı 40, Haziran 2017

Oruç tutamadığımdan mıdır nedir Ramazanda ayrı bir can çekme dönemine giriyorum. Çoğunlukla beni dürtükleyen de tatlı düşkünlüğüm oluyor. Bu aralar canımın en çok çektiği tatlı ise Magnolya. Son zamanlarda ne olduğunu anlamadığım uyuşukluk halimin etkisiyle kendim mutfağa girmek yerine yapması için annemin yakasına yapışıyorum. Bu tadı bilmeyenlere tavsiye olsun diye bu ay size yaklaşık bir senedir taktığım ancak fazla detay içerdiği için her istediğimde annemden bir araba dolusu laf işittiğim bu harika tadın tarifini vermek istiyorum.

Bayram yaklaşıyor evet ama bu pek bayramlık bir tatlı değil söyleyeyim. Yaz mevsimi için güzel bir seçim olabilirdi ama bayram ziyareti olarak çok misafir kabul ediyorsanız hem uğraşı hem de ekonomik açıdan anlatacağım tatlı pek akıllıca olmayabilir bilginize.

Bu tatlıyı ilk duyduğumda internette yaptığım araştırmalarda pek çok tarif olduğunu gördüm. Bunlardan en detaylı olanı Damy's Kitchen adlı Facebook sayfasında olanıydı. Söz konusu sayfada size anlatmak istediğim Magnolia Puding hakkında; New York'taki Magnolia Bakery'nin meşhur tatlısı "banana pudding" olduğu söyleniyor. Hatta duyduğuma göre New York'taki bu cafenin önünde, bu puding için uzun kuyruklar oluşuyormuş. Bununla birlikte gene yaptığım küçük Google araştırmalarından anladığım kadarıyla birçok yerde şubesi bulunan "Cookshop" ile Türkiye'de yaygınlaşmış gibi gözüküyor.

Tatlının birçok uyarlaması da çıkmış bu arada. Herkes kendine göre bir yol tutmuş. Sizler de bir sürü sitede erişilebilir şekilde tariflere ulaşabilirsiniz. Hatta Youtube'de video şeklinde pek çok anlatım da var.

Ben gene de sizler için denediğimiz tarifi paylaşmak istiyorum burada. Gerçi itiraf ediyorum, ben tek başıma bu tarifi yapmadım ama inanın yapılmayacak bir şey değil. Daha önce benzer nitelikte yazdığım yazıları okuyanlar bilirler, ben başkasıyla çalışabilen biri değilim ve annem seyahate gitmedikçe mutfakta kendi cumhuriyetimi kuramıyorum. Ben de seleyi suya verip yan hizmetlerde aşçı yamaklığı yapıyor ve üretilen tatlarda gurmelik ve doymalık olarak tüketime katılıyorum.

Gene amma laf salatası yaptım değil mi? Ben tatlıya geçeyim. Tatlı bir sütlü tatlı. Ana malzemeleri tariflerin hemen tümünde ortak olarak muhallebi, krema, çilek ya da muz veya her ikisi birden ve bebe bisküvisinden oluşuyor. Bu arada bazı tariflerde bizim denediğimizdekinde de ekstra malzemeler bulunuyor.

Bu arada tarifi vermeden önce muhakkak Damy's Kitchen'ın Facebook sayfasını incelemenizi öneririm. Çünkü o tarif çok daha detaylı ve uğraştırıcı. Ayrıca anlatan kişinin söylediğine göre pudingin orijinal tadına en yakın şekli imiş. Kolayca ulaşabilmeniz için linki aşağıya kopyalıyorum.

<http://www.damyskitchen.com/2015/06/magnolia-pudding.html>

Gelelim pudingin benim deneyimlediğim versiyonuna: Ben bu tarifi Nursel'in Evi, ki o zamanlar programın adı Nursel'in Mutfağı idi, adlı programın internet sitesinden aldım. Bu arada bir alt not olarak belirtmek isterim ki site son derece erişilebilir ve istediğiniz pek çok tarifi orada bulabilirsiniz. Üstelik izle diye tarifi alt kısmında bir düğme çıkıyor ve tıkladığınızda programın ilgili tarifi yapılışını Youtube'den video olarak izleyebiliyorsunuz. Tabii bu videolar sesli betimlemeli değil ne yazık ki. Biliyorsunuz, kimi tariflerde görsel olarak anlatılan detaylar oluyor ve bu tür videoları kör izleyici anlayamayabiliyor.

Tarife bir türlü geçemedim değil mi? Son bir şeyi daha açıklayıp hemen geçiyorum. İlgili sitede aynı tatlının iki değişik tarifi var. Benim denediğim ve anlatmak istediğim ise 18

Nisan 2016 tarihinde programın o gün konuğu olan Sultan Hanım'ın çay saati menüsüne ait olanı. Malzemeleri sayarak i e ba layalım.

- 4 adet yumurta
- 9 su bardağı süt
- 6 yemek ka ığı un
- 2 yemek ka ığı nişasta
- 2 paket vanilya
- 3  ay bardağı  eker
- 2 paket krem  anti
- 2 paket krema (400 ml)
- 2 paket labne peyniri (400 gr)
- 1 paket bebe bisküvisi
- 15 adet  ilek
- 2 adet muz
- 1 su bardağı fındık

Bu noktada hemen belirtiyim ki biz bu malzemeleri hiçbir zaman tam olarak kullanmadık. Benim annem televizyondaki sağlık uzmanlarını çok fazla dinleyen biri olarak yemek ve tatlılarda maksimum ölçüde yağ ve şekerden  alar. Dolayısıyla  ekeri ve özellikle krem anti, krema ve labne peynirini hep yarım ölçü kullandık bilginize.

Hadi  imdi tatlımızı hazırlayalım. Bu arada şimdi baktım da bu tarif için site pasta tanımlamasını kullanmış ama bizim ortaya çıkardığımız muhallebisi akışkan bir sütlü tatlıydı.

Öncelikle muhallebisini pi irmemiz gerekiyor. Bunun için sekiz bardak süte dört yumurtanın sarısını,    çay bardağı  ekeri, altı ka ık un, iki ka ık ni astayı da ekleyip ocağa koyuyor ve karıştırarak karıştırarak muhallebi kıvamına gelene kadar pi iriyoruz. İndirmeye yakın vanilyaları da ekleyip iyice karı tırıyor ve altını kapatıyoruz. Ardından soğumaya bırakıyoruz. Dedim ya bu tatlıyı araştırırken ve size yazmaya karar verdiğimde birçok tarif okudum. Bunların kimilerinde ise karıştırarak karıştırarak soğutmayı

öneriyordu. Sanırım bunu muhallebinin çok koyu bir kıvam almaması ve soğumasının hızlanması için yapıyorlar, tercih sizin. Bu arada annem yaparken ara ara karıştırmış. Tabii devamlı karıştırmak daha iyi ama kim uğraşacak diye de ekledi kendileri. Diğer tarafta bir bardak soğuk süte iki paket kremşantiyi ekleyin ve mikserle çırpın. Ardından buzdolabına kaldırın. Bebe bisküvilerini rondodan çekerek ufalayın. Bundan sonra hazır elinize gelmesi bakımından çilekleri ortadan ikiye ayırın ve muzları dilim dilim doğrayın. Bu işlemi en baştan yapmamanızı tavsiye ederim. Çünkü bildiğim kadarıyla muz çabuk kararan bir meyve. Pastanızda kara kara gözükmegin olabildiğince.

Son aşamada soğuyan muhallebiye çırdığınız kremşantiyi, kremayı ve labne peynirini ekleyip iyice karıştırın. Hatta pek çok tarifte pürüzsüz bir görünüm alması için blenderdan geçirmeyi önermektedirler. Ancak bu durumda muhallebiniz fazla akışkanlaşabilir.

Şimdi; rehber aldığım bu tarifte ve daha pek çok tarifte bu tatlının cam kare büyük bir kapta yapılabileceği söyleniyor. Biz tüm denemelerimizi küçük cam kâselere ya da kulp bardaklara tek kişilik servis edilecek şekilde yaptık. Yukarıda söylediğim gibi belki de annemin blendera Allah ne veriyse yüklenmesindendir, bizim muhallebimiz bir miktar akışkandı. Kare kaptan dilimleyerek servis nasıl olabilir aklım ermedi. Siz belki başarabilirsiniz.

Bir not daha vermek istiyorum. Tariflerin pek çoğunda kabın en altına bisküvi kırıntıları üstüne muhallebi yerleştiriliyor. Ancak böyle olduğunda muhallebiye yapışmayan bisküvi kırıntıları yerken ya da dilimi servis ederken dökülebilir. Biz bu sebepten, biraz da yanlış anlamaktan muhallebiyi en alta koyarak başladık. Sonradan işimize böylesi geldi, öyle de devam ettik.

Tamam tamam bitiriyorum. Kare cam kabın ya da kâselerin en alt kısmına muhallebiden bir miktar döküyorsunuz. Üzerine bisküviden serpiştiriyorsunuz. Kabın kenarlarına çilekleri diziyorsunuz. Orta kısma muz dilimlerini güzelce yerleştiriyorsunuz. Ardından

bütün fındıkları üzerine serpiştiriyorsunuz. Bir tur daha bisküviden serpip ardından muhallebi döküyorsunuz. Üstüne kalan bisküvi kırıntılarını serpiştirip bütün çileklerle süslüyorsunuz. Dilerseniz, ki biz büyük bardak kulplara yaptığımızda öyle yapmıştık, bir kat daha muhallebinin üstüne meyve, fındık, bisküvi ve muhallebi devri yapabilirsiniz. Yani tatlıınız iki katlı olmuş olur. Hatta en üstüne fındık parçaları da ekleyebilirsiniz. Güzel oluyor tavsiye ederim.

Son bir not, bu tatlıyı misafirlerinize ikram ettiğinizde uyarın ki servis edilen kişinin, derin bir soluk vermesiyle üstündeki bisküvi tozları ortalığa saçılmasın. Biz yaşadık da... Afiyet olsun şimdiden. Yerken beni anın, hatta davet ederseniz icabette naz etmem.

Nursel'in Evi sitesinden ilgili tatlının tarifi işte bu linkte:

<http://www.nurselinmutfagi.com/2016/04/magnolya-tarifi.html>

Drop Dead Diva!

Eylem Yurtsever

eylemyurtsever@gmail.com

Sayı 40, Haziran 2017

Merhaba değerli okuyucular,

Drop Dead Diva, Netflix platformunda Türkçe dublajlı olarak izlediğim, yer yer dublajlı bölüm eksiklikleriyle sinirlerimi zıplatsa da son derece hoşuma giden bir dizi.

Fantastik bir romantik komedi gibi geliyor insana önceleri; ama sonra görüp göreceğiniz, farklılıklara en çok saygı duyan dizi tanımını yapıştırıveriyorsunuz. En azından ben öyle yaptım.

Sıfır beden bir manken, balıketi bir avukatın bedenine giriyor bir şekilde ve şişmanları anlamakla başlıyor işe. Sonra da tüm farklı insanları teker teker savunmaya başlıyor. Biraz empati, biraz pratik zekâ, bazen küçücük hilelerle kotarıyor bu işi. İnsan dizinin başından kalktığı anda, en azından bir dizide böyle aşırıya kaçmamış, mütevazı bir süper kahraman var diyor. Kötüleri yok etmektense farklı insanları koruyan türden bir süper kahraman.

Sonra bir iç geçiriyor. Yaşadığı yere bakıyor. Hukuk kurallarına, kuralları yorumlayanlara, kendisini de dâhil ettiği inançsızlara...

En çok ihtiyacımız olan şeyin içimizde farklılıkları koruyan bir süper kahramanın yaratılması olduğuna hükmediyor sonra da...

Farklı düşünceler, farklı eylemler, farklı insanlar, farklı inançlar, farklı hayaller... Hücre zarlarımızın biraz daha eğitimden geçirilmesi gerekiyor galiba. Seçici geçirgen yapısının biraz daha esnetilmesi...

İlle de bir öte dünya deneyimiyle kendimizden daha kusurlu bir bedene yerleştirilmemiz gerekmiyor. Ya da her zaman söylendiği gibi, ille de bir gün engelli olabilme,

yaşlanabilme, ya da ne bileyim aniden suç işleyebilme ihtimaliyle bunu yapan insanlara iyi davranmamız gerekmiyor. Yaşlanmadan ölebiliriz pekâlâ. Ya da hayatımızda hiç suç işlememize gerek kalmamıştır. Bu asla yapmayacağımız anlamına mı gelir? Hiç mi çileden çıktığımız olmadı? Ya da bir kaza geçirme ihtimalimiz olmayabilir ve asla bir engelli olmayız. Ne güzel. Peki, neden onlar gibi olma korkusuyla onlara iyi davranalım? Neden farklı şeylerin farkındalığının zevkini duyumsamak yetmesin? Ya da o farklılığın nasıl yaşandığına dair samimi merakımızı neden açığa çıkartmayıp onu bastırmak amacıyla insanlara, şeylere... şans tanımayalım? O farklılıklardan öğreneceklerimiz olduğunu neden düşünmeyelim?

Neden hayattayız ki zaten? Yaptığımız tüm birikimler ölümün sıfırıyla çarpılıp sıfırlanmayacak mı? Hepimiz bir gün boşalacak kovalar olmayacak mıyız? O zaman ne ile dolduğumuz kimin umurunda? Ben bilinçli bir kova olsaydım tüm sıvıların tadına bakmak isterdim herhalde. Nasılsa bir gün içimdeki her şey boşalacak.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Neler Getirecek Neler Götürecek

Sevgi Mart

sevgi.mart@gmail.com

Sayı 40, Haziran 2017

Merhaba arkadaşlar, bu ay sizlerle biraz sanattan konuşalım istedim. Hazır Fikir ve Sanat Eserleri Hakkında Kanun'da yapılacak değişiklik gündemdeyken hem değişikliğe de bir göz atarız ne dersiniz?

Hepimiz biliyoruz ki insan, beden ve ruh ile bir bütün olarak varoluşunu tamamlar. Beden sağlığımız için, spor yapar, sağlıklı beslenir ya da gerekli ne tedbir biliyorsak alır, vücudumuzu zinde tutmaya çalışırız. Ancak, ruhsal açıdan doygunluğa ulaşmamış bir insanın, bu söylediklerimi ne kadar yaparsa yapsın, gerçek anlamda sağlıklı bir bedene sahip olabileceğine inanmıyorum.

Peki, özellikle biz engellilerin, bu alanda da yok sayıldığı ve sanatsal aktivitelerin, tamamen engelsiz bireyler baz alınarak yapıldığı bir ortamda, bizler, ruhsal doygunluğumuzu nasıl sağlayacağız? Edebiyat, resim, tiyatro, sinema, opera, bale, mimari ve daha birçok sanat dalında üretilen sanat eserleri, bizim için nasıl erişilebilir olacak? Özellikle görsel ve işitsel içerikli eserler, biz görme ve işitme engelliler için, hep uzanılamaz bir deniz perisi gibi mi olacak?

İşte tam da bu noktada, kendilerine minnetimizi nasıl ifade ederiz bilmiyorum, bir grup insan, bizler için, ellerini taşın altına koydular. Edebiyat eserleri seslendirildi, taranıp okuyabileceğimiz uygun formatlara dönüştürüldü; sinema filmleri, diziler, mimari yapılar, ünlü tablolar sesli betimlemeli ve gerekli olanlar işaret dili tercümesi ile yeniden düzenlenerek bizlere sunuldu. Bizler rahat bir şekilde ulaşabilelim diye, kütüphaneler kuruldu. Bu insanlar, bizler için erişilebilir hale getirdikleri sanat eserlerini, ulaşılabilir hale de getirmek için, gecelerini gündüzlerine katıp çalışıyorlar. Onlara tekrar sonsuz kere teşekkürler.

Bu günkü yasal düzenlemelerde de birtakım aksaklıklar var, ancak yeni hazırlanan ve henüz tasarı halinde olan Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile getirilecek düzenleme ile bu kurumlar için, ciddi sıkıntılar meydana gelecek gibi görünüyor. Elbette ki bu sıkıntılar, nihayetinde ve çok ağıır biçimde bizleri etkileyecek. Düşünsenize arkadaşlar, ruhumuz a kalacak. Daha kötüsünü düşünemiyorum.

Bizler için hizmet veren kütüphanelerin elleri kolları bağlanacak belki. Zira yeni getirilen düzenleme ile üretilen her sanat eserinin, engellilerin erişimine uygun bir kopyasının de yayınlanması öngörülüyor. Buraya kadar her şey güzel. Uzun zamandır hayalini kurduğumuz, her sanat eserinin erişilebilir bir kopyasının olması fikri, kulağa hoş geliyor. Peki, bu nüsha nasıl olacak. Hayalleri bir kenara bırakıp güzel ülkemin realitesine dönelim arkadaşlar. şimdi diyelim ki bir kitap basıldı. Yasa diyor ki “Engelliler için erişilebilir ticari bir nüshasını da oluşturacaksın.” Buraya kadar tamam. Peki, bu nüsha oluşturulurken, hangi format kullanılacak? Tüm engellilerin teknolojiye erişim olanağı aynı olmadığından, herkes sahip olduğu teknik imknlara göre bir sistemde bu kitaba ulaşmak isteyecek. Kimimiz rneğin pdf dosyası olarak okurken, kimimiz sesli kitap olarak dinleme imkânı bulmayı arzulayacak. Üstelik şimdi bu kitabın, erişilebilir ticari bir nüshası oluşturulduğundan, bırakın canımız istediğinde, GETEM ya da Milli Kütüphane’nin sayfasına girip, linki tıklayıp, keyifle kitabımızı okumayı; kütüphanelerden ödünç alma imkânı da kalmayacak. Deniyor ki; “Kardeşim, daha ne yapayım? Hem engeline bakmadan kitap okumak istiyorsun hem de kütüphaneden ödünç almak. şşte hazırlatıyorum bir nüsha, nasıl ulaşırsan ulaş, okuyabiliyorsan oku, okuyamıyorsan da zaten çok önemli değil. Sen engellisin, okusan ne olur okumasan ne olur?” Tabii düşünüyorsunuz, engelsiz bireyler, isterlerse kitabı satın alabilirler, isterlerse, kitap okuma amaçlı hizmet veren cafelere gidip bir yandan kahvelerini yudumlarken, bir yandan kitabı okuyup tekrar cafeye bırakabilirler. şsterlerse de bulundukları ilin kütüphanesine gidip kitabı ödünç alıp, okuyup, iade ederler. Peki ya biz? Hangi formatta hazırlanacağına dahi karar veremediğimiz, gya erişilebilir kopyaya, erişebilirsek okuyacak, erişemezsek... Ayrıca, bu güne kadar, muhteşem arşivler oluşturmuş, halen de yeni eserleri koleksiyonuna ekleyen güzelim kütüphanelerimizin durumu da belli

değil. Zira onlara, “Sizlerin hizmete sunduğunuz eserler ticari nüsha değil; bu da Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile düzenlenen Telif Haklarına aykırı. Bu nedenle, hepinizi kapattık.” denilebilir. Çünkü bu kurumlara ait herhangi bir düzenleme yasa da açık biçimde yok.

Sesli Betimleme Derneği sayesinde, film ve dizi izlemek, bizim için ayrı bir anlam kazanır oldu. Bu insanlar, gerçekten işlerini profesyonelce yapıyorlar ve muhteşem ötesi bir başarıya sahipler. Bazen kalabalık bir toplantıda konuşma yapıyorken, ya da bir sohbet ortamındayken, “Keşke şu an bu insanların mimiklerini betimleyen birileri olsa” diye düşünüyorum. O kadar hayatımıza dokunmayı başardılar. Onlara da sonsuz kere teşekkürler. Peki, bu düzenleme bu haliyle yasalaşırsa ne olacak? Bu insanların yaptığı gibi detaylı ve muhteşem betimlemeler olabilecek mi? Örneğin bir sinema filmi yayınlandı. Tabii yasa gereği, onun da erişilebilir bir kopyasının bulunması gerekiyor. Filmin başında adını, yönetmenini, oyuncularını seslendirdiler ve sonunda da akan jenerik okundu bitti. Yapılan denetime göre, bu film erişilebilir kabul edilebilir arkadaşlar. Eh oyuncularını öğrendik, adını biliyoruz, yönetmeni falan da öğrendik. Biz daha ne isteriz ki? Aradaki görsel sahneleri bilmesek, işitme engelli arkadaşlarımız, işitsel öğeleri anlamasalar ne olacak? Bu aşamada, filmi izleyip izlememek size kalmış...

Biraz felaket tellallığı yaptığının farkındayım arkadaşlar, ama bunlar, bu düzenleme bu hali ile yasalaşırsa, başımıza gelebilecek olanlar. Yine kaş yapalım derken göz çıkarmanın en muhteşem örneğini görüyoruz. Sanat eseri, üretildiği hali ile her yerde ve kolayca ulaşılabilirken, üretilen ticari nüshası, sadece bedeli mukabilinde, Bakanlık tarafından yetkilendirilecek ya da koşulları Yönetmelikle belirlenecek kütüphane ve benzeri yerlerden edinilebilecek.

Ayrıca, yasa ile erişilebilirliğe dair en ufak bir standardizasyon da getirilmemiş. Bir kitabın, sinema filminin, dizinin, tablonun, karikatürün ya da herhangi bir eserin erişilebilirliği, kime ve neye göre belirlenecek? Örneğin, bir sinema filmi, ne kadar betimlenirse erişilebilir olacak? Ya da bir kitap, hangi formatta hazırlanırsa erişilebilir ticari kopyasının varlığından söz edebileceğiz? İşte tüm bunlar, getirilen yasal düzenlemede kocaman bir uçurum.

Düzenlemeye ilişkin görüş ve önerilerin belirtilmesi için, Kültür ve Turizm Bakanlığı 5 Haziran'a kadar süre tanımıştı. Birçok grupta duyurular yapıldı ve birçok kişi de görüşlerini Bakanlığın sayfasına ilettiler. Bakanlık tarafından tanınan süre sona erdi. Ancak, yine de yapılabilecek bir şeyler var. Başbakanlık İletişim Merkezi BİMER aracılığı ile önerilerde bulunabiliyoruz. Sözünü ettiğim site, son derece erişilebilir. Yapılan başvurular da hangi nitelikte olursa olsun, 15 ile 30 gün arasında, ilgili birim tarafından cevaplanmak ya da başvuru sahibi bilgilendirilmek zorunda. Bu nedenle, başvuruların, doğrudan Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ulaşacağından hiç şüpheleniz olmasın. Bu zamana kadar, görüş bildirmemiş arkadaşlarımız varsa, kütüphanelerimize, Sesli Betimleme Derneğimize ve diğer tüm erişim haklarımıza sahip çıkmak adına, herkesi, BİMER üzerinden başvuru yapmaya davet ediyorum.

<https://www.bimer.gov.tr>

Engelsiz Sanat

Elifnur Ay

elifnur.ay@hotmail.com

Sayı 40, Haziran 2017

Sanat, bireyin hiçbir sınırlayıcı etken olmaksızın kendini ifade etme yolu olarak çok kıymetli bir araç. İnsanlık tarihinde çok eskilere dayanan sanat aktivitesi, bireyin özgür ifadesinde olduğu gibi iletişim için de sınırları kaldıran, özgürleştirici bir yöntem. Sanatın bu manadaki kıymeti özellikle son yıllarda travma terapilerinde kullanılması aracılığıyla çokça takdir edildi. Ülkemizde de özellikle Suriye savaşından sonra savaş mağduru göçmenlerin genellikle dil bilmedikleri için ikincil travmalar yaşadıklarına şahit olduk. Göçmenler iletişim sorunları nedeniyle travmanın içinde yaşamaya devam ettiler. Durum böyle olunca özellikle de göçmen çocukların kendilerini ifade edecekleri bir yöntem bulma çabasında sanat, özellikle resim, ritim ve drama alanları çokça başvurulan alanlar oldu.

Bu yazıda bahsetmek istediğim, ülkemizde engelli bireylerin özellikle görsel sanat faaliyetlerine erişim imkânları, bu imkanların halihazırdaki yetersizliğinin nedenleri ve olası iyileştirme yöntemleri. Özellikle ülkemizde engelli vatandaşların eğitimden iş olanaklarına, ulaşımdan teknolojiye birçok alanda erişilebilirlik sıkıntılarıyla yüz yüze olduklarını biliyoruz. Fakat benim bu yazıda sanatı ele almamın nedeni; sanatın aslı itibarıyla engelleri ve kısıtlamaları kaldırıcı evrensel kimliği ile her bireyin erişimine açık olmayan engelleyici sanatsal üretim anlayışının zıtlığı. Bu yazıda hem erişilebilirlik meselesinin kaynağına dair düşüncelerimi hem de sanat alanında erişilebilirlik problemini ele alacağım.

Öncelikle, erişilebilirlik herhangi bir hizmetin ya da ürünün bireyin sahip olduğu özelliklerden bağımsız olarak, ulaşılabilir olmasıdır. Burada dikkat etmemiz gereken durum, bireylerin sağlık, yaş, cinsiyet gibi karakteristiklerinin aslında tamamen biyolojik olarak değil tersine daha çok sosyolojik olarak belirlenen durumlar olduğunu bilmektir.

Oğuzhan Al'ın da EEEH Dergi'de yayınlanan Toplumsal Cinsiyet ve Engellilik adlı yazısında belirttiği gibi engellilik de cinsiyet gibi sadece biyolojik olarak tanımlayabileceğimiz bir durum değildir. Feminist literatürde karşımıza çıkan “toplumsal cinsiyet” kavramını iyi anlamak burada önemlidir. Toplumsal cinsiyet kavramıyla anlatılmak istenen; toplumda kadın ve erkek için biçilen rollerin farklılık göstermesinin biyolojik temellerle maruz gösterilmesine rağmen asıl temelinin toplumsal normlar olduğudur.

Bu kavramla aslında cinsiyetlerin olmasa da cinsiyetleri yaşama biçiminin sosyal ortam tarafından inşa edildiğini anlarız. Benzeri bir algıyı engellilik üzerinden kurmaya çalıştığımızda, aslında engelliliğin de biyolojik ve sosyal boyutlarının nasıl iç içe geçtiğini görürüz. Sosyal çevrenin engelliliğe karşı tavrının, engelliliğin biyolojik temelini olmasa da engelliliği yaşama biçimini, engelli bireylerin sosyal tecrübelerini ne kadar etkilediğini anlarız.

Toplumsal hayatı şekillendiren normları belirleyen toplumun kendisi olduğundan, bu normun dışında kalanlara eksik, yetersiz ya da anormal etiketlerini verme yetkisini de toplum kendisinde bulur. Oğuzhan Al'ın kelimeleriyle toplum: “Önce kendisi kişiyi eksik hale getiriyor daha sonra da kişinin eksikliğinden dolayı merhamet gösterip yardım ediyor.” Buradan anladığımız üzere, kadın ve engelli söyleminin benzeştiği bir diğer nokta da “merhamet gösterilen” taraf olmaktır. Toplumun devamlılığından ve yaşam kalitesinden emin olmak istediği vatandaş kesimini sağlıklı ve üretim mekanizmasına dâhil olan erkek bireyler olarak tanımlarsak eğer; kadınlar ve engelliler, yaşlılar ve çocuklar ile birlikte toplumun isteklerine cevap veremeyen fakat bu kesim tarafından merhamet gösterilen kesimi oluşturur.

Toplumun bireylere bakış açısını bu kadar önemli kılan, benim de bu konuya uzunca yer vermemin asıl sebebi; devletlerin yasalarının, toplumsal yargıların temelinde oluşturuluyor olmasıdır. Devletler yasalarını, eğitim, iş sahibi olma ve emeklilik haklarını çalışabilir durumdaki erkek vatandaşlara hitap edecek şekilde tanımlarlar. Durum böyle olunca, bu kesimin dışında kalan bireyler için ek yasalar, yasa iyileştirmeleri denenir. Bu şekilde hak tanımlamaları yapmak, hak talep eden bu grupların yararına sonuçlar doğursa da yasaların muhataplarındaki ikilik, yasaların kapsamlarını da etkiler. Evrensel

hak ve özgürlük tanımları yapamayan yasalar, ek yasalarla ikilikleri beslemekten ileri gidemiyor. Çalışan erkek kesimin ihtiyaçları, üretimde ve büyümede devamlılığı sağlamak için devlet tarafından onaylanıp güvence altına alınırken diğer kesimler bu haklara erişebilmek için tek tek gruplar halinde hak talebinde bulunmak zorunda kalıyor.

Bunun yanında devletlerin gelenekleri ve toplumların yapıları ayrımcılığa uğrayan hassas kesimlerin belirlenmesinde ve ihtiyaçlarına cevap verilmesinde etkili oluyor. Örneğin Türkiye’de engelli hakları, engelli hareketinin sesini duyurabilmeye başlamasıyla taleplere cevap verme şeklinde oluşuyor ve genişletiliyorken; eşcinsel grupların hak taleplerine devlet makamlarınca benzer cevaplar üretilmiyor.

Bu kısma kadar bahsettiğimiz hakların belirleyicisi olarak devletin tekilliği ve hak tanımlarındaki ikicilik, aslında insanların içinde bulundukları koşullara göre haklara ve özgürlüklere erişebilirliklerinin ne kadar da kendilerinin dışında belirlendiğini gözler önüne sermesi açısından önemlidir. Buradan çıkarmak istediğimiz anlayış, aslında erişilebilirliğin kişinin engelinden mütevellit değil; içinde bulunduğu sosyal çevrenin kişinin engelliliğine bakışı ve onun yaşam haklarını algılayışı tarafından belirlendiğidir. Bu durum demokrasi toplumlarında, ayrımcılığa uğrayan, eşit hak tanımları yapılmayan bu grupların haklara erişim için bireysel ya da örgütlü direnişleriyle sonuçlanır.

Engel mi Karakteristik mi?

Kenneth Jernigan’ın Future Reflections dergisinde yayınlanan yazısında bahsettiği gibi günümüz toplumunun en büyük şansı karar alma mekanizmasının halkın elinde olmasıdır. Aslında engellilik hareketi diğer vatandaşlara bunu hatırlatması açısından da kıymetlidir. Erişim hakları için mücadele etmekten geri kalmayan bu topluluk, kendileri gibi hakları kendileri dışında tanımlanan diğer birçok grup için ilham kaynağıdır.

Jernigan’ın yazısında dikkat çekmemiz gereken bir diğer kısım da özelde körlüğün ve genelde engelliliğin psikolojik bir sakatlık ya da ölüm olmadığı, kişilik parçalanmasıyla sonuçlanmak zorunda olmadığıdır. Jernigan’a göre engelli haklarının ve engellilere sunulan hizmetlerin yetersizliği ve ihtiyaçlara cevap vermiyor oluşu temelde toplumda yaygınca kabul gören bu algıdan kaynaklanmaktadır. Yazara göre hayati olan, engelliliğe bir karakteristik gözüyle bakmaktır. Yaşlılık, gençlik, sağlıklılık ya da cinsiyet

gibi bir karakteristik gözüyle baktığımızda aslında engelliliğin getirdiği sınırlılıkların diğer bütün karakteristiklerin getirdiği sınırlılıklardan fazla olmadığını görürüz.

Fakat toplumdaki genel algı, bunun tam tersine körlüğün diğer karakteristiklerin yanında çok daha belirleyici ve kişinin imkânlarını çok daha kısıtlayıcı bir özellik olduğudur. Bu durum, iş başvurularında ve eğitim olanaklarının belirlenmesinde sonuçlarını gösterir. İşverenlerin bu yanlış algı nedeniyle engelli vatandaşları vasıflarına bakmaksızın devletin zorunlu tuttuğu saatleri dolduracak şekilde niteliksiz işlere kabul ettiğine şahit oluruz.

İş bulma olanakları, eğitim alabilme imkânları gibi zaruretlerin yanında bu yazının konusunu oluşturan engelli bireylerin sanat eserlerine erişiminde karşılaştıkları engeller bu algıyla baktığımızda yine engellilerin ihtiyaçlarını belirleyen toplumun geneli olduğunu görürüz. Ülkemizde bu zamana kadar piyasaya çıkan filmlerde sesli betimleme yapılmamış olması, bu ihtiyacın 2010'dan bu yana gönüllü bir dernek tarafından karşılanmaya çalışılması bunun en açık göstergesidir.

Sesli Betimleme Derneği bu alandaki büyük eksikliği kapatma çabasıyla 2010 yılında kurulmuştur. Derneğin temelleri ise 2006 yılında Boğaziçi Üniversitesi Mithat Alam film merkezinde başlayan sesli betimleme çalışmalarıyla atılmıştır. Gönüllülük ilkesiyle bir araya gelen üniversite öğrencileri öncelikle yurt dışında bu alanda yapılan çalışmaları incelemiş daha sonra ülkemizde uygulamaya çalışmıştır. Bu minvalde günümüzde de devam eden çalışmalar film ve dizilerin sesli betimlemesi yanında sessiz görsel sanata dair çalışmaları da kapsamaktadır. Betimlenen filmlere dair görme engelli muhataplarından aldıkları geri dönüşlere binaen gönüllüler önce film afişlerini sesli betimlemeye başladılar. Şimdi ise derneğin sitesinde yer alan betimleme kumbarası, ülkenin farklı yerlerinden çalışmalarını sürdüren gönüllülerce betimlenmiş tablolar, karikatürler, logolar, capsler gibi çalışmalarla dolu.

Derneğin çalışmalarıyla şimdiye kadar yaklaşık 300 filmin sesli betimlemesi yapılmış. Fakat sadece 2011 – 2014 yılları arasında ülkemizde 900'den fazla filmin gösterime girdiği düşünülürse, gönüllü çalışmaların bu amaçta taşıma suyla değirmen döndürmeye çalışmaktan farksız olduğunu anlamak zor değildir.

Görme engellilerin görsel sanat eserlerine erişim engelinin kaldırılmasında yapılabileceklerden, olası çözüm önerilerinden bahsetmeye başlarsak, büyük çaplı değişikliklere gelmeden önce bireysel farkındalıklar oluşturma'nın da bu minvalde çok önemli olduğuna inanıyorum. Yazının başında bahsettiğimiz gibi yasaları çıkaran devletlerin zihniyetlerini toplumun kendisi belirlediği gibi toplumun yargılarını da etkilemek ya da değiştirmek için bireysel farkındalıklara ihtiyacımız olduğunu görürüz.

Çözüm Önerileri

Kendi kişisel deneyimimden yola çıkarak söylemem gerekir ki; beş yıldır her gün görme engelli arkadaşarımla aynı okulda okuyor olmama rağmen Sesli Betimleme Derneği için yaptığım gönüllü çalışmaya kadar görme engelli bir bireyin erişebildikleri ve erişemediklerine yakından bakma, bu konu üzerine düşünme ihtiyacı hissetmemiştim. Bu açıdan Living with Disabilities (Engellilikle Yaşamak) gibi derslerin başka üniversitelerde de verilmeye başlanması en azından üniversite öğrencilerinde bu bilincin geliştirilmesine katkı sağlaması açısından önemlidir. Üniversiteye kadar engelli arkadaşlarıyla aynı sınıflarda eğitim alma imkânı olmamış, dolayısıyla engellilikle alakalı algıları mitlerden öteye gitmeyen biz gençlerin de böyle bir algıya geç de olsa kavuşması açısından bu dersin yaygınlaşmasının ve ders kapsamında gençlerin bu ve benzeri gönüllü faaliyetlere katılmasının çok hayati öneme sahip olduğunu düşünüyorum.

Fakat tabi ki unutmamak gerekir ki vatandaşlarının %12'si engelli olan Türkiye gibi bir ülkede erişilebilirlik problemlerinin çözümünde asıl olan devlet eliyle büyük çaplı değişikliklere gidebilmektir. Sesli Betimleme Derneği'nin de nihai hedef olarak belirlediği Sesli Betimleme Yasası'nın çıkması bu konuda çözümün sağlanmasının aslına bakılırsa tek yoludur. Bu yasayla hedeflenen, aslında Avrupa ülkelerinde çoktan yürürlüğe girmiş olan gösterime giren her DVD'nin sesli ve yazılı betimleme ve işaret dili tercüme seçeneklerinin bulunmasıdır. Böylece görme ve işitme engelli vatandaşlar da film kültürlerini gönüllü faaliyetlerle şimdiye kadar erişim engelleri kaldırılmış filmlerle sınırlı tutmak zorunda kalmayacaklar ve bireysel farklılıklardan bağımsız olarak her bireyin her esere eş zamanlı ve eşit erişimi sağlanmış olacaktır.

Burada erişilebilirlikle alakalı dikkat etmemiz gereken bir diğer önemli nokta da zaman meselesidir. Gösterime giren her filmin sesli, yazılı betimleme ve işaret dili tercümeleriyle birlikte sunulması, tüm görme ve işitme engelli bireylerin görsel ve işitsel sanat eserlerine herkesle eş zamanlı olarak erişimini de sağlayacaktır. Sesli Betimleme Derneği'nce seslendirilen filmler her ne kadar engellerinden arındırılıyorsa da filmlere eş zamanlı erişim engeli ortadan kalkmıyor, dolayısıyla eşit erişim hakkı sağlanmış olamıyor.

Her filmin piyasaya sunulmadan önce seslendirilmesi demek sesli betimleme uzmanlarına duyulan ihtiyaç da demektir tabi ki. Bu manada günümüz şartlarında bu mesleği devam ettiren Emine Kolivar gibi isimlerin çoğalması, ülkemizde bu alanda profesyonelleşmiş isimlerin artması üretim sıkıntısı yaşanmaması için çok önemlidir. Bu minvalde bu güne kadar Sesli Betimleme Derneği üyeleri hem yurt dışında eğitimlere katılmış hem de yurt içinde eğitimler vermişlerdir. Fakat sesli betimleme eğitiminin temellendirilip yaygınlaştırılması, yasanın çıkışından sonra çok önemli bir ihtiyaç olacaktır.

Sonuç olarak, erişilebilirlik problemi bireysel engellerin kimliğinden ziyade toplumun engelli vatandaşların yapmaya muktedir oldukları şeyler ve ihtiyaçlarına dair algılarından kaynaklanmaktadır. Bu durum iş sahibi olmaktan sanatsal faaliyetlere aktif katılıma kadar birçok alanda kendini göstermektedir. Görsel ve işitsel sanata eşit erişim konusunda gönüllü faaliyetler ve birkaç kanalın engelsiz erişim imkânı sağlaması dışında ülkemizde devlet eliyle yapılan büyük çaplı çalışmalar görülmemektedir. Bu problemin kesin çözümü ise Sesli Betimleme Yasası ile her çıkan DVD'ye engelsiz erişim sağlanmasıdır.